

Vicent Borràs

QUÈ SAPS DE VIDAL PALAU?

PREMI DE NOVEL·LA CIUTAT D'ALZIRA

L'ECLÈCTICA

bromera

Què saps de Vidal Palau?

Aquestes van ser les paraules que capgiraren el rumb gris del periodista Eduard Penadés. La telefonada de Rodríguez, el director del periòdic *Al Dia*, havia estat anunciada per Margarita. Poques vegades telefonaven des de Madrid, i sempre que ho feien parlava amb Margarita, la secretària de direcció. Que Rodríguez volguera parlar personalment amb ell li va fer témer el pitjor dels malsons dels últims anys: tancaven la redacció valenciana. Per això el va desconcertar que, sense ni dir bon dia, li escopetara: «Penadés? Mira, sóc Rodríguez. Escolta, què saps de Vidal P. Gilabert?». Estigué a punt de dir-li que era la primera vegada que sentia aquell nom, que no en sabia res. Però, com que estava assegut davant l'ordinador, va teclejar Vidal P. Gilabert a la barra de Google i, llegint en diagonal, li va donar una resposta ràpida per eixir del pas, «poeta valencià nascut el 1935, però barceloní d'adopció, membre integrant de la coneguda Generació dels 50, mort en accident l'any 1979». Sense concedir-li temps per completar aquell resum biogràfic, des de l'altra part de l'auricular la veuassa de Rodríguez, dient-li que ell també sabia llegir la Viquipèdia, va rebotar per les parets i les prestatgeries del minúscul estudi del carrer del Literat Gabriel Miró. Allí era on vivia Penadés i on s'havia refugiat la delegació del periòdic *Al Dia*, l'únic periodista que quedava de la qual era ell, després de la dràstica retallada que la publicació a València havia patit en els últims anys.

—Mira, Penadés, la cosa no és per riure —el to de veu va abaixar i la conversa va tornar a la cordialitat—. Si el que hem rebut fa una hora escassa és cert, resulta que el poeta Vidal P. Gilabert ha mort un parell de vegades com a mínim.

Sense cap motiu aparent, Eduard es va aixecar de la butaca i, amb el telèfon a la mà, va anar cap al finestral que donava al carrer estret. El dia començava lentament a allargar. Era gener i a les 18.20, com indicaven els dígit del rellotge que tenia a la prestatgeria, encara no era de nit. La remor de la Gran Via, que era a tocar, es filtrava per entre els vidres gelats.

Rodríguez li informava que, malgrat que el poeta havia mort l'any 1979, com ell mateix havia llegit, feia una estona havien rebut una invitació, via correu electrònic, amb l'advertència que *Al Dia* era l'únic mitjà de comunicació convidat, per al funeral íntim de Vidal P. Gilabert que, segons deia el mateix correu, havia faltat la matinada anterior. L'acte tindria lloc l'endemà a la Sala Sorolla de l'Hotel Oliva Nova a les 10.30 h. Abans de llançar a la paperera el correu, Margarita havia tingut la precaució de telefonar a l'hotel i, ves per on, la recepcionista li havia confirmat que, efectivament, la Sala Sorolla estava reservada a nom d'un tal Vidal Palau Gilabert i que, fins i tot, ja havien abonat els 250 euros del lloguer de la sala.

Eduard Penadés va creure oportú asseure's i prendre algunes notes de la conversa i dibuixar alguns gargots. Però Rodríguez, després de comunicar-li que el volia allí l'endemà puntual per veure de què anava aquella broma, ja li tallava la conversa.

—Ah, per si de cas, agafa la càmera i fes fotos —va acabar el director—. Res dels cromos que fan els telèfons mòbils d'ara. I mantín-me informat. Ara et passe amb Margarita i que et concrete els detalls.

Margarita li havia reservat habitació per a aquella nit al mateix Hotel Oliva Nova. Hauria de posar-se en marxa. De València a

Oliva, una hora llarga, no li la llevava ningú. Abans hauria de fer un parell de gestions. La primera i més imprescindible era telefonar a la germana i avisar-la que no acudiria al sopar. Aquesta cancel·lació era la segona en un mes. Però en aquesta ocasió hi havia motius sobrats i de força major: la faena. Li sabia greu per Teresa. Patia per si es pensava que no volia anar-hi, però també patia per si ella detectava un excés de protecció per part seua. Resultaven difícils les relacions humanes, saber on calia traçar la ratlla fronterera entre la cordialitat i la hipocresia i, en el cas de la germana, entre la llàstima i l'interés fraternal i desinteressat. Quan encara no feia tres anys que havia aprovat les oposicions a professora de Física i Química, vingué l'accident, en què va perdre la cama dreta i havia d'estar asseguda en una cadira de rodes bona part del dia. A partir d'aquell moment, amb tot el tacte del món, va començar a fer-li de germà gran sense deixar de ser el germà menut. Havia de buscar el delicat equilibri entre fer-se el necessitat (per això accedia a anar de tant en tant a aquells sopars on Teresa solia convidar companyes de faena per veure si alguna era capaç de llevar-li Marta del cap i fer-lo somriure) i ser qui, des de la distància, s'ocupava de minimitzar els efectes de la invalidesa. Teresa es valia per ella sola en gairebé tot. Fins i tot, des d'un primer moment, va optar per renunciar a una jubilació per invalidesa. Gràcies a la tenacitat i a la tecnologia es movia amb bastant normalitat per la casa i en la faena amb la cadira i unes croses. Normalment cada deu o dotze dies, Eduard passava amb el cotxe i anaven a una gran superfície i carregaven provisions, discutien i, molt de tant en tant, acabaven veient alguna pel·lícula i menjant una hamburguesa. Eren les poques eixides que feia la germana, aquestes i els paranyes en forma de sopars que li preparava com el que acabava de cancel·lar. Per això, davant la decepció de Teresa, va finalitzar la conversa telefònica demanant-li que, si podia canviar la data de la trobada, li enviara un missatge.

Hauria d'accelerar si volia arribar abans de sopar a la urbanització Oliva Nova. Què devia ser això de la mort de Vidal P. Gilabert, el poeta aquest? No seria sobrer que, abans de fer-se una dutxa ràpida i agafar una motxilleta amb les quatre coses necessàries per passar una nit fora de casa, fera una breu recerca per internet i es descarregara alguns arxius sobre el poeta mort.

Què sabia de Vidal P. Gilabert?

Des d'abans de les set del matí, Eduard estava despert. No havia passat mala nit, però tampoc havia acabat de descansar. L'estranyesa del llit, la remor de la mar tan pròxima que malgrat el tancament hermètic dels finestrals es colava per l'habitació com una mena de fil musical, però sobretot una certa inquietud l'havien despertat. Si no fóra perquè portava quasi una quinzena d'anys en l'ofici, ho hauria atribuït als nervis per la crònica que havia de cobrir. Amb la llum térbola del record li arribaven flaixos del sopar d'unes set o huit hores abans en el pub on l'havia enviat el recepcionista de l'hotel, que era l'epicentre d'aquella urbanització habitada per anglesos i alemanys, amb golf, hípica i un centre comercial bàsic. L'Aladroc, el pub on havia gaudit d'una hamburguesa i un parell de cerveses, era una bona mostra d'aquell ambient de vacances permanents, on jovials i alegres jubilats estrangers bevien pintes i ballaven estàndards del pop anglés, amenitzats per una vella glòria del rock, que cantava acompanyat d'una guitarra i d'un altre jubilat que tocava l'harmònica. La parella de músics evocava l'enyorada Califòrnia en la mar valenciana. Allò semblava un decorat televisiu.

Abans d'alçar-se va fer repàs mental del que havia llegit a la Viquipèdia i als altres enllaços virtuals sobre Vidal P. Gilbert, especialment interessant li havia semblat una crònica de la seua mort en el 25é aniversari que, a més d'informacions sobre l'accident i el funeral, contenia tres o quatre articles d'amics i crítics que situaven el seu nom dins el panorama literari contemporani. Valencià de naixement, va desenvolupar la seua faceta

de professor i escriptor a Barcelona, on el 1961 es va casar. El mateix any va publicar *Veleidades*, un poemari que tingué molt bona acollida per la crítica. A *Veleidades* van seguir *Los muros invisibles* i *El día que te vayas*, dos llibres de poesia que van acabar ubicant-lo entre els poetes del nucli de Barcelona de l'anomenada Generació dels 50. Per influència i insistència de Gabriel Ferrater, va provar com sonava la seua veu poètica en la llengua pròpia i l'any 1969 va publicar el que va ser el seu últim llibre de culte, *Enllà de les paraules*. A partir d'ací s'inicià una deriva del seu nom i la seua obra amb títols (tant en castellà com en català) que millor si hagueren passat desapercebuts per la destrossa moral i física que féu en ell la crítica de l'una i de l'altra llengua. La dècada dels setanta va portar una rastrera de derrotes i desgràcies (la crisi creativa, l'expulsió del paradís de l'èxit, el silenci, la mort del fill, la degradació de la vida matrimonial) que culminaren en la tràgica mort l'octubre de 1979. Aleshores, si Vidal havia mort l'octubre de feia trenta i tants anys, què feia ell allí? Quina broma era aquesta?

Quan faltaven tres quarts per a les huit, dutxat i afaitat, estava fent-se un café amb llet a la cafeteria de l'hotel. Tenia unes dues hores abans que començara l'estrany funeral. Com un imant, la remugada de la mar el va atraure. Va arribar a la vora de la mar just en l'instant que un sol, potent i decidit treia el cap per la falda del Montgó, la qual es diluïa entre la boira marina i les aigües tranquil·les d'aquell matí de gener avançat. Amb la mitja llum que anava guanyant terreny a les tímides ombres, va enfilar una passejada per damunt l'arena banyada per la crescuda nocturna de les aigües cap al Montgó, que es veia retallat en la línia sud. Un paisatge aquell, el de la mola del Montgó, que ell veia ara i que no podria ser molt distint del que podria haver vist qualsevol altre passejant solitari mil, dos mil o cinc anys arrere per aquella mateixa platja que en diuen de l'Aigua Morta. Un

poc de fred, un poc de por, un molt d'incertesa provocaven un remolí i unes cosquerelles a l'estómac del periodista. Els colors càlids (rojos, violacis, ataronjats) del cel i els gèlids (blavosenc, blanquinós, nacrí) de la mar feien de rerefons de les siluetes dels genets i els cavalls de l'hípica, que en aquelles hores passejaven i corrien altius per la sorra, alguns fins i tot mullant-se les potes, uns metres dins l'aigua. Mitja hora després d'anar a buscar el tòtem que la natura havia instal·lat en aquell racó de costa, no va poder continuar si no volia banyar-se els peus amb les aigües d'un rierol, el Molinell, que separava dos termes, dues comarques, dues províncies, un mateix país. Féu la tornada, i aleshores descobrí que, amb el Montgó a l'esquena, es perfilava pel davant el Mondúber en un horitzó de muntanyes, que desapareixen en començar la línia de la mar per reaparèixer per damunt amb el castell de Cullera a un extrem i, a l'altre, el far. Va pensar que vivia en un país realment bell i en aquell instant hauria volgut ser pintor per poder reflectir l'espectacle de colors que presenciava, però sobretot per no haver d'enfrontar-se a la cita que tenia al cap d'una mitja hora, per això va agafar l'entrador que tenia a l'esquerra i per damunt dels taulons de fusta, que feien d'estora, s'encaminà cap a l'hotel.

Faltaven alguns minuts per a les deu. Va anar a la Sala Sorolla i encara estava tancada. Per refer-se del fred i matar el temps, va tornar a la cafeteria. Ara es veia molt més moviment que no abans, fins i tot li va semblar reconèixer algunes cares que la nit anterior havia vist al pub on havia sopat. Les cosquerelles a l'estómac, no és que no havien cessat, sinó que havien anat en augment. D'un glop despatxà el café aigualit i a l'instant es va penedir d'haver-se'l pres. Mirà el rellotge i va comprovar que ara ja només quedaven deu minuts per a l'hora prevista de la cerimònia. La Sala Sorolla ara ja estava oberta. Va entrar-hi. Al final de la sala, on hi havia una taula central,

un faristol i un parell de micròfons, un empleat de l'hotel i una dona d'esquena estaven manipulant un ordinador portàtil. Isqué fora i es va quedar per la porta esperant que apareguera algú més. En un parell de minuts van començar a acudir alguns grups de tres o quatre persones, algunes de les quals les havia acabades de veure en la cafeteria i eren, efectivament, els que la nit anterior estaven pel pub L'Aladroc. Tornà a entrar-hi. Ara a dins hi havia una vintena de persones assegudes. Un canó projectava sobre una pantalla extensible una foto en blanc i negre d'un home d'uns huitanta anys, pocs cabells i blancs, una cara solcada i eixuta, una mirada absent. Eduard va recordar mentalment les imatges que la vespra havia vist de Vidal P. per internet i ben bé podria tractar-se de la mateixa persona com també de qualsevol altra. Les imatges que havia vist en la pantalla del seu ordinador eren de finals dels setanta, aquesta d'ara semblava bastant recent, havien passat més de trenta-cinc anys! De darrere la pantalla extensible va aparèixer l'home de l'harmònica. Serios i coixejant s'acostà al micròfon. En anglès va dir que, per tal d'acomiar l'amic Art, farien un senzill acte, sense massa parafernàlies tal com li hauria agradat a ell. Simplement cantarien una cançó especial per a ell i llegirien un poema. El que Eduard no podia intuir en aquell moment, en què dubtava si s'havia equivocat de sala i havia de fugir-ne, és que unes hores més tard tornaria cap a València amb les cendres suposadament de Vidal P. Gilabert.

Quan després d'uns moments d'indecisió, Eduard va determinar anar-se'n, es va alçar i va començar a eixir de la sala on hi havia una vintena de persones, totes elles entrades en edat. Ja a punt d'aconseguir la porta, va escoltar que l'home de l'harmònica deia que una tal Niamh llegiria un poema de José Ángel Valente. Algun ressort ocult, que s'havia activat en el seu interior, el va fer detenir-se al final del corredor i asseure's a

l'última fila. En una fracció de segon va racionalitzar que José Ángel Valente era un dels membres més destacats d'aquella generació literària on els crítics havien encasellat Vidal P. Gila- bert. Des de la primera fila es va adreçar al micròfon una dona que la nit anterior també estava en el pub en una de les taules pròximes als músics. Abans de parlar es va aclarir la veu i, en anglés també, va donar les gràcies a Jeff, i ho va adobar amb un somriure adreçat al de l'harmònica. A continuació va explicar que «uns dies abans de morir, quan Art s'ho veia imminent encara tingué la lucidesa de donar algunes instruccions. Una de les quals fou que no cometérem l'esnobisme de llegir el suat poema d'Auden que se solia repetir en els funerals després que el popularitzara aquella pel·lícula d'èxit, ja sabeu, *Quatre bodes i un funeral*. Ara tot el món coneix el poema que comença amb el vers: «Atureu tots els rellotges i talleu el telèfon...». Art va dir que, si de cas, recorreguérem a aquest poema de Valente que us llegiré en espanyol». I amb un castellà amb un marcadíssim accent anglés va llegir mentre la pantalla projectava una traducció anglesa del poema sobre la foto d'aquell octogenari:

MUERTE Y RESURRECCIÓN

No estabas tú, estaban tus despojos.

*Luego y después de tanto
morir no estaba el cuerpo
de la muerte.*

*Morir
no tiene cuerpo.*

*Estaba
traslúcido el lugar
donde tu cuerpo estuvo.*

La piedra había sido removida.

*No estabas tú, tu cuerpo, estaba
sobrevivida al fin la transparencia.*

Quan Niamh va acabar de llegir, des de la primera fila es va aixecar el guitarrista i cantant del pub L'Aladroc amb una guitarra acústica juntament amb una dona d'uns quaranta anys. Van fer dos besos a Niamh, que els va presentar simplement amb el nom: Robby i Alice. Ell va explicar que no sabia quin era el motiu pel qual la cançó que anaven a tocar agradava especialment a Art, i que en una ocasió com aquella li esqueia bastant. Robby va demanar a Jeff que s'hi unira. Jeff ara reapareixia amb un violí a la mà. «Irish Heartbeat» de Van Morrison, amb el duet de veus i el plany del violí, va sonar, de manera solemne, com una mena d'himne ocult. Eduard, a l'instant, va recordar que aquesta cançó l'havien cantada la nit anterior al pub mentre gaudia d'una hamburguesa completa. Quan van acabar i els intèrprets se saludaven entre ells i abraçaven Niamh, la vintena d'assistents van començar a anar eixint. Es notava que tots portaven entre dents els primers versos de la cançó de Van Morrison: «*Oh won't you stay / stay a while with your own ones / Don't ever stray...*». Quan Eduard va eixir per la porta, rosegava interiorment el quart vers de la cançó «*stray so far from your own ones*». Per uns minuts havia oblidat què l'havia portat a aquell lloc, però una mà en el seu muscle el va deturar i el va retornar a la realitat. Es va girar i es va trobar amb el somriure ample i sincer d'Alice, la cantant. «Eres el periodista?», li va preguntar en anglès. Amb cara de perplexitat, Eduard va assentir. «T'importaria esperar-te una miqueta?, Niamh vol parlar amb tu», digué mentre de manera imperceptible l'encaminava cap a dins de la sala.